

ΒΑΣΙΛΗ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ

ΤΟ ΦΥΛΛΟ
ΤΟ ΠΗΓΑΔΙ
Τ' ΑΓΓΕΛΙΑΣΜΑ

Δ' Έκδοση

11η - 14η χιλιάδα

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ

- Τὸ καλοκαίρι τοῦ Ἐρωτόκριτου, 1953
Ἡ διήγηση τοῦ Ἰάσονα, 1953
Τὸ Φύλλο —Τὸ Πηγάδι —Τ' Ἀγγέλιασμα, 1960
Τὸ Ἡμερολόγιο τοῦ Ζ, 1965
Τὸ Ψαροτούφεκο, 1969
Ἡ Δολοκτονία, 1970

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

- Τὰ Σιλῶ 1949
Θύματα Εἰρήνης, 1956
Ζ, 1966
Ὁ Μονάρχης, 1973
Γλαῦκος Θρασάκης, 1975
Ὁ Ἱατροδικαστής, 1976

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

- Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸν Χείρωνα, 1954
Οἱ Φωτογραφίες, 1964
Ὁ Πλανόδιος Πλασιέ, 1971
20.20'—Φίφτυ-Φίφτυ, 1971
Ἡ Κάθοδος, 1973

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

- Τὸ Μαγνητόφωνο, 1970
Τὸ Πορτραῖτο ἐνὸς ἀγωνιστῆ, 1972
Ἐποθῆκες Πάπ-Πάτ, 1968
Τὸ Λαχεῖο, 1971
Ἡ δίκη τῶν Ἐξ, 1973

ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΑ

- Ἡ Μυθολογία τῆς Ἀμερικῆς, 1960
Λούις II, 1969

ΠΕΖΑ

- Ἐκτὸς τῶν τειχῶν, 1965
Μετώκησεν 1-1-4 1969
Πορτραῖτα, 1975
25ετία, 1976
Τροχαλίες, 1953

ΘΕΑΤΡΟ

- Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, 1954
Ὁ Χορδιστής, 1974

ΠΟΙΗΣΗ

- Λάικα Σούλι, (1967-1974)

ΤΟ ΦΥΛΛΟ

Στὴν ἀρχὴ ἦταν τὸ χάος. Πάχνη, ὀμίχλη, βροχή, χιόνι καὶ χαλάζι. Ἐνα διάστημα ἀδειανὸ καὶ τὸ σκοτάδι πάνω στὴν ἄβυσσὸ του. Τὰ συστήματα τῶν ἀνέμων καὶ οἱ συναγωγές τῶν ὑδάτων τὸ κατοικοῦσαν. Κ' ἐκεῖ μέσα πετοῦσαν πουλιά: κάργες καὶ χελιδόνια. Ὡσπου μιὰ μέρα ἐμφανίστηκε ἕνας κύριος σοβαρός, μὲ μαῦρα γυαλιὰ ἡλίου καὶ μ' ἕνα χαρτοφύλακα στὸ χέρι του. Ἐβγαλε τὰ χαρτιά ἀπὸ τὸν χαρτοφύλακα: μ' ἕνα ὑποδεκάμετρο διαιροῦσε τὸ διάστημα. Καὶ εἶπε ὁ Κύριος: νὰ ἔρθει πρῶτα ὁ ἔκσκαφέας. Κ' ἦρθε ἕνα τέρας σιδερένιο, μ' ἕνα στόμα θεριοῦ, ὄλο δαγκάνες καὶ ἄρχισε νὰ σκάβει τὴ γῆ. Δουλεψε μέρες πολλὲς μὲ λύσσα. Ἐτρωγε τὸ χῶμα κ' ἔπειτα τὸ ξερνοῦσε πάνω σ' ἕνα φορητό. Καὶ εἶπε ὁ Κύριος: φτάνει. Νὰ φύγει ὁ ἔκσκαφέας καὶ νὰ ἔρθουν οἱ ἐργάτες γιὰ τὰ θεμέλια. Μαζεύτηκαν τότε πλῆθος οἱ ἐργάτες: μπετατζῆδες ποὺ φτιάχναν τὰ ὑγρά μπετά καὶ σιδεράδες ποὺ καμπυλῶναν τὸ ἀτσάλι καὶ καλουπιτζῆδες ποὺ φτιάχναν τὶς τάβλες μὲ μαδέρια καὶ τσέρκια. Μιὰ μπιτονιέρα ἄλεθε παράμερα, παίρνοντας δύναμη ἀπὸ μιὰ γεννήτρα, τὸν ἄμμο μὲ τὸ χαλίκι καὶ μὲ τὸ τσιμέντο. Καὶ εἶδε ὁ Κύριος ὅτι ἡ βάση ἔπιασε καὶ τὰ ὑποστηλώματα τοῦ σπιτιοῦ στηθῆκαν καὶ εἶπε: νὰ πέσει ἡ πρώτη πλάκα. Καὶ οἱ χτίστες ρίξαν τότε τὴν πρώτη πλάκα. Κι ἀφοῦ κρύωσε κ' ἐπηξε, ἀνεβῆκαν πάνω της κι ἄρχισαν νὰ ρίχνουν τὴν ἄλλη. Δουλεύαν ὀκτώωρο, μὲ μιὰ μικρὴ διακοπὴ τὸ μεσημέρι γιὰ νὰ κολλατισοῦν μὲ μιὰ ταβέρνα κοντινὴ. Δουλεύαν σκληρὰ κι ὅσο ἀνέβαιναν ψηλότερα οἱ σκαλωσιές τόσο γινόταν πὺδ ριψοκίνδυνη ἡ δουλειά τους. Ὁ Κύριος ἐβλεπε μὲ ἱκανοποίησιν νὰ τρανεύει ἡ οἰκο-

δομή, τις πλάκες να πέφτουν γρήγορα ή μια μετά την άλλη και είπε : να μπουνε οι τοίχοι. Και άρχισαν τὰ τετράγωνα να κλείνουν με τοῦβλα κ' έτσι τὸ σπίτι πού ὡς τότε ἦταν μονάχα ἕνας σκέτος σκελετός ἔπαιρνε σάρκα, χάριζε ἀπ' τὸ χάος. Μονάχα μερικές τρύπες τετράγωνες, ὅπου θὰ μπαῖναν οἱ πόρτες και τὰ παράθυρα, μέναν ἀκόμα ἀνοιχτές συγκοινωνώντας με τὸ σκοτάδι τῆς ἀβύσσου. Καὶ εἶδε ὁ Κύριος ὅτι ἡ μπιτονιέρα κάτω σταμάτησε ν' ἀλέθει, τὰ βαροῦλκα κι αὐτὰ σταμάτησαν τὸ ἀνεβοκατέβασμα, τὰ γιαπιὰ ξηλωθῆκαν κι ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς χτίστες φύγανε και εἶπε τότε : νὰ ἔρθουν οἱ μαραγκοί, οἱ σοβατζῆδες, οἱ ὑδραυλικοὶ και οἱ ἤλεκτρολόγοι. Κι ἀπὸ τὴν κεντρικὴ εἴσοδο μπουκάρισαν μες τὸ ἄδειο ἐσωτερικὸ φουρνιὲς ἀνθρώπων με διαφορετικὰ σύνεργα ὁ καθένας πού ἔστηναν τὰ νεῦρα, φέρναν τὸ αἷμα κ' ἔβαφαν τὸ ἄψυχο πρόσωπο τοῦ σπιτιοῦ. Οἱ μαραγκοὶ περνοῦσαν τὰ κουφώματα στὶς πόρτες και στὰ παράθυρα, φτιάχναν τὶς ντουλάπες και τὰ ράφια, ντῦναν με ξύλο καστανιάς, ψαροκοκαλιαστά, τὰ πατώματα. Οἱ σοβατζῆδες με πλατανόβουρτσες βάφαν μ' ἐλαιόχρωμα τοὺς τοίχους και με ὑδρόχρωμα τὰ πρέκια και τὰ πόδια. Οἱ ὑδραυλικοὶ φέρναν τὸ νερὸ ἀπ' ἔξω, σιάχναν τὶς βρύσες, τὰ λουτρά, τὰ λούκια, τοὺς σωλῆνες. Καὶ οἱ ἤλεκτρολόγοι φτιάξαν τὴν ἐγκατάσταση τοῦ ἀσανσέρ, τοποθετήσαν μετρητὲς κάτω στὴν εἴσοδο, περάσαν σύρματα και καλώδια παντοῦ, βάλαν τοὺς διακόπτες, τὶς πρίζες, τὶς ἀσφάλειες. Ὑπῆρχαν κι ἄλλοι μερικοὶ πού με τριβίδια γυάλιζαν τὰ μάρμαρα τῆς σκάλας. Κι ὅταν ὁ Κύριος εἶδε πὼς ὅλα στὴν πολυκατοικία ἦταν ἐτοιμα—πέντε μῆνες πέρασαν ἀπ' τὸν καιρὸ πού ἄρχισε νὰ τὴν χτίζει—εἶπε: τώρα ἄς ἔρθουν και οἱ ἀνθρωποι.

Αὐτός, πρὶν μπεῖ, στάθηκε κάτω στὴν εἴσοδο και διάβασε τὰ ὀνόματά τους πού ἀνεβαίναν κλιμακωτὰ δίπλα στὰ κουδούνια:

ΤΟΥΛΑ και ΜΑΙΡΗ
Ράπτρια

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΡΑΣ
Νευρολόγος—Ψυχίατρος

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΛΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
Ὑφασματέμπορος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α. ΠΛΥΤΑΣ

Δημόσιος Ὑπάλληλος

ΚΕΒΟΡΚ ΠΟΠΟΛΙΑΝ

Συλέμπορος

ΛΕΣΧΗ ΤΩΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ

ΣΥΜΕΩΝ ΕΞΑΛΑΚΤΥΛΟΣ

Ταξίαρχος ε. ἀ.

Πῆδηξε στὴ διπλανὴ στήλη κι ἄρχισε νὰ κατεβαίνει:

JEAN - JACQUES LEBELLE

ΛΕΣΧΗ ΤΩΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ

ΠΕΡΙΚΛΗΣ Α. ΚΑΡΜΙΡΙΑΔΗΣ

Γυμνασιάρχης

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΝΤΩΝΑΚΑΚΗΣ

τ. Βουλευτῆς

ΜΑΛΒΙΝΑ ΠΕΡΙΒΟΛΑΡΗ

Μαία

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΟΥΣΑΜΙΔΗΣ

Γεν. Ἀντιπροσωπεῖται

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Ι. ΚΑΛΦΟΓΛΟΥ

Ζωέμπορος

ΘΥΡΩΡΟΣ

Ζαλίστηκε. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων χορεύαν μες τὰ μάτια του. Τὰ ἔβλεπε μέσα σ' ἕνα πηχτὸ διάφανο ὑγρὸ ν' ἀλλάζουν θέσεις, νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὰ στενά τους πλαίσια. Εἶδε πὼς δὲν ξεχώριζε πιά τίποτα, ὅπως στὸν κινηματογράφο με τὴν ἀτέλειωτη παράταξη τῶν κομπάρσων και τῶν βοηθῶν, ὅπως στὸ νεκροταφεῖο με τοὺς πυκνοφυτεμένους κάθετους σταυρούς. Ἐτριψε τὰ μάτια του νὰ τοῦ φύγει ἡ ζαλάδα. Καὶ μπῆκε μέσα.

Μὲ τὴν οἰκογένειά του πιάσανε τὸ δεξὶ διαμέρισμα στὸν ἔκτο ὄροφο τῆς καινούργιας πολυκατοικίας. Ἡ δική του κάμαρα ἦταν κάπως πιὸ ξεχωριστὴ ἀπ' τὸ ὑπόλοιπο σπίτι και ὁ ἕνας τοῖχος τῆς γειτόνευε με τὸ ἀπόστρατο ταξίαρχο. Οἱ γονεῖς του, δὲν εἶχε ἄλλα ἀδελφια, πιάσανε τὸ δωμάτιο πού ἦταν ἀριστερά, καθὼς ἔμπαινες, ἀπὸ τὴν τραπεζαρία με τὸ συνεχόμενο σαλόνι. Ὑπῆρχε ἀκόμα μιὰ κάμαρα

πού έμενε για την ώρα άδεια. Τò αποχωρητήριο, τò μπάνιο και ή κουζίνα ήταν στò πίσω μέρος. Τò σπίτι είχε πολλές πόρτες και λίγα παράθυρα.

Ήταν χειμώνας όταν πρωτοπήκανε. Φυσοῦσε βαρδάρης. Αὐτός, τò πρώτο κιάλα βράδι, όταν ακόμα δλα τοῦ φαίνονταν γύρω του σάν ξένα, σηκώθηκε για νά στεριώσει τὰ παραθυρόφυλλα πού χτυποῦσαν ἀπὸ τὸν δυνατὸ ἀγέρα. Μὰ ὁ μεντεσὲς ξεκόλλησε μὲ τὸ πρώτο κ' ἔτσι, για νά μὴ χτυποῦν και ταράζουν τὸν ὕπνο του, ἀναγκάστηκε νά τὰ κλείσει.

Δὲν σχολίασε σὲ κανένα τὸ γεγονὸς. Χαιρόταν τόσο πού είχε ἀποκτήσει μιὰ δικιά του κάμαρα πού δὲν ἤθελε νά γκρινιάζει. Ὅμως μέσα σὲ λίγες μέρες γίναν κι ἄλλες τέτοιες μικροζημιές. Τὰ χερούλια ἀπὸ τίς πόρτες ξεχαρβαλώθηκαν γρήγορα. Οἱ ριπολίνες τους σκάσαν ἀπὸ τὴν ζέστα τῆς σόμπας. Κ' οἱ διακόπτες τοῦ ἠλεκτρικοῦ ξεβιδώθηκαν. Στὴ κουζίνα ὁ νεροχύτης βούλωνε κάθε τόσο. Κι όταν τὸν Φλεβάρη πιάσαν οἱ βροχές, μεγάλοι λεκέδες ἀπ' τὸ νερὸ φανερώθηκαν πάνω στοὺς τοίχους. Τότε θυμήθηκε τὸν μεντεσὲ πού ξεκόλλησε ἀπὸ τὸ πρώτο κιάλα βράδι. Τῶπε στὸ τραπέζι, τὴν ώρα πού τρώγανε.

— Σπίτι νά σοῦ τύχει μιὰ φορά, ἔλεγε ὁ πατέρας του ἀγανακτισμένος καθὼς ρουφοῦσε προσεκτικὰ τὴν καυτὴ σούπα. Βάλαν τὰ πιὸ σκάρτα ὑλικά πού μπορούσαν. Βιαστικές δουλειές. Τί τὰ θέλεις ! Οὔτε τὸ μισὸ ἀπ' τὸ νοῦκι πού πληρώνουμε δὲν τὸ ἀξίζει. Μὰ τί νά κάνουμε ; Μὰς κορόιδεψε ὁ Κύριος...

Τὸ ἴδιο, εἶπε, λέγαν και οἱ ἄλλοι ἔνοικοι. Κανένας δὲν ἦταν εὐχαριστημένος. Στὴν συνεδρίαση πού ἔγινε προχτὲς και βγάλαν πρόεδρο τῆς πολυκατοικίας τὸν Γυμνασιάρχη, τὸν κ. Καρμιριάδη, μόλις συμφώνησαν για τὰ κοινόχρηστα, ἄρχισαν ὅλοι οἱ ἔνοικοι τὰ παράπονά τους. Τὰ ὑλικά ἦταν σκάρτα. Τὸ ἀσανσέρ ἄρχισε κιάλα νά παθαίνει βλάβες, νά χαλνᾷ. «Και ποιὸς ξέρει ἀν μ' ἕνα σεισμὸ δὲν γκρεμιστεῖ πάνω στὰ κεφάλια μας ὀλόκληρη ἡ πολυκατοικία ; » Κι ὡστόσο κανένας δὲν μπορούσε νά φύγει γιατί ὅλοι τους είχαν δεθεῖ μὲ τὰ συμβόλαια. Ὁ κύριος Παπαδόπουλος τοὺς κορόιδεψε. Τὸ φώναζαν ὅλοι. Μάταια.

— Γιατί μάταια ; ρώτησε ἡ μητέρα του. Γιατί δὲν τοῦ κάνουν μιὰ μήνυση ἐπὶ ἀπάτη ;

— Τί μήνυση πού ὁ Κύριος ἔχει ἐξαφανιστεῖ ἀπὸ προ-

σώπου γῆς, τῆς ἀπάντησε ὁ ἄντρας της πού εἶχε τελειώσει μὲ τὴ σούπα του και ξεκοκιάλιζε τώρα τὸ βρασμένο ψάρι. Πάντα τὰ ἔτρωγε μαζί αὐτὰ τὰ δυὸ, μὰ σήμερα ἡ κουβέντα τὸν παράσυρε κ' ἔχασε τὸν συγχρονισμό τους. Τρέχα γύρευε ἅμα μπλέξεις μὲ ἀπατεῶνες...

Εἶπαν κι ἄλλα. Κουτσομπολιὰ και περίεργα τῆς πολυκατοικίας. Ὁ Γυμνασιάρχης ἔκανε ἐνέργειες για νά διώξει τίς δυὸ πόρνες, τὴν Τούλα και τὴν Μαίρη, πού είχαν τὸ θράσος νά βάλουν και ταμπέλα στὴν εἴσοδο, γιατί μολύναν, μένοντας στὸ ὑπόγειο, τὰ θεμέλια τοῦ σπιτιοῦ. Αὐτὸς δὲν ἀκούγε τί λέγανε. Ἐβλεπε τὴν συναγρίδα πού λιγόστευε πάνω στὸ ρηχὸ πιάτο τοῦ πατέρα του και μέσα του, βαθιὰ μέσα του, χαιρόταν πού εἶχε μιὰ κάμαρα δικιά του ἐπιτέλους.

Μπορεῖ νά ἦταν στενὴ και χαμηλοτάβανη, φτιαγμένη μὲ σκάρτα ὑλικά και ἀσφυκτικὴ πολλές φορές μὲ τὰ ἐπιπλα πού σπρώχνονταν στὶς γωνιές της—ἕνα τραπέζι, μιὰ μικρὴ βιβλιοθήκη, ἕνα κρεβάτι, δυὸ καρέκλες, μιὰ πολυθρόνα κ' ἕνας μπουφὲς μὲ τ' ἀσημένια σερβίτσια τῆς μάνας του—μπορεῖ νά ἔμοιαζε μὲ ὅλες τίς ἄλλες κάμαρες τοῦ κόσμου, ὡστόσο ἐκεῖνο πού τὸν τράβηξε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ἦταν ὅτι βρέθηκε μέσα σὲ μιὰ κάμαρα παρθένα, ἀμόλευτη, ἀσιπλη, ὅπου κανένας ἄλλος πρὶν ἀπὸ Αὐτὸν δὲν εἶχε κατοικήσει μέσα ἐκεῖ, ὅπου καμιὰ θύμηση ἄλλου δὲν βάραινε στὶς γωνιές της. Μύριζε ακόμα τὸν ἀσβέστη κ' ἦταν οἱ τέσσερις τοῖχοι της ἀτρύπητοι ἀπὸ ξένα καρφιά. Ἐτσι δὲν ἔαχε κανένα μέτρο σύγκρισης. Τοῦ παραδόθηκε σάν μιὰ κοπέλλα πού ἦταν στὸ χέρι του πιά νά τὴν βρωμίσει ἢ νά τὴν φτιάξει ὁμορφή, νά τὴν γεμίσει μὲ τὴν ἱστορία του πού θάταν και ἡ πρώτη πού θά γνώριζε στὴ ζωὴ της. Γι' αὐτὸ τὴν ἀγαποῦσε κ' ἔλιπιζε σ' αὐτὴν κι ἄλλωστε εἶχε μιὰ τέτοια θέα ἀπὸ τὴν μπαλκονόπορτα πού μὲ καμιὰν ὀθόνη πανοραμικὴ δὲν θά τὴν ἄλλαζε στὸν κόσμο.

«Ἀπὸ τὴν μπαλκονόπορτα αὐτὴ», ἔγραφε στὸν φίλο του τὸν Κώστα πού σπούδαζε στὸ Μόναχο σκηνοθέτης τοῦ κινηματογράφου «βλέπω ὀλόκληρη τὴν Πάνω-Πόλη, σὲ πλάτος και σὲ βάθος, τὰ Κάστρα, τὸ Γιαντι-Κουλέ, (θυμᾶσαι τὸ τραγοῦδι;) τὴν Ροτόντα και τὸν μιναρὲ, τὴν Μονὴ Βλα-

τάδων πού μου φαίνεται τόσο κοντά πού ἔτσι ν' ἀπλώσω τὸ χέρι μου νομίζω ὅτι θὰ πιάσω τὰ παγώνια τῆς ἀπὸ τίς οὐρές τους. Δὲν ξέρεις τί χαρὰ εἶναι γιὰ τὰ μάτια μου πού στεγνώνουν μὲς τίς σελίδες τῆς Γεωπονίας, τί ἀνακούφιση γιὰ τὴν ἐγκλειστη ψυχὴ μου ὅταν βλέπω ὅλη αὐτὴ τὴ θάλασσα τῶν κεραμιδιῶν σπαρταριστῆ, ἀνήσυχη, μὲ τοὺς τρούλλους ἀπὸ τίς ἐκκλησιᾶς πού ξεμυτίζουν σὰν ράχες ἀπὸ φάλαινες ἀνάμεσά τους, νὰ ξεδιπλώνεται κυματιστὰ πρὸς τὰ πάνω καταλήγοντας στὰ ἑφταπύργια τείχη πού λές καὶ δαγκάνουν μὲ τὸ ξεδοντιασμένο στόμα τους τὸν οὐρανό. Καὶ τὰ τουρκόσπιτα μὲ τίς αὐλές, τὰ κόκκινα τζάμια στὸ σούρουπο, τὰ ξύλινα ἀγκωνάρια τους κ' οἱ στριφογυριστὲς σκάλες, ὅλα αὐτά, Κώστα μου... Μονάχα ὅταν ἔχει ὀμίχλη καὶ δὲν βλέπω τίποτε νομίζω πὼς βρίσκομαι στὸ κενὸ κι ἀπελπίζομαι καὶ τὰ χάνω. Τ' ἀπογεύματα κατεβαίνω καὶ σεργιανῶ στὰ σοκάκια τῆς κ' ἐκεῖ, ὅ,τι κοιτάζω ἀπ' τὸ ἐρημητήριό μου, τὸ γεύομαι ἀπὸ κοντά, τὸ ψαύω, τὸ ζῶ στὴν παραμικρὴ του λεπτομέρεια. Μονάχα πού ἀπ' τὸ παράθυρό μου βλέπω καὶ τὸ Πανεπιστήμιο, τίς αἰθουσὲς διδασκαλίας, αὐτὰ τὰ κρεματόρια, κι αὐτὸ ὅσο νὰ πεῖς εἶναι δυσάρεστο γιὰτὶ μου θυμίζει κάθε τόσο πὼς πρέπει νὰ διαβάζω. Κ' ἐσὺ πὼς τὰ πᾶς μὲ τίς σπουδές σου; Γύρισες τὴν δωδεκάλεπτη ταινία σου πού μου ἔγραφες;

«Μονάχα πού τί νὰ σοῦ πῶ! Εἶναι περίεργο, πολὺ περίεργο νὰ ζεῖς πάνω στὴν κόψη τοῦ ξυραφιοῦ, πάνω στὰ σύνορα τῶν δύο κόσμων. Γιατὶ ἔτσι ὅπως εἶναι τὸ καινούργιο σπίτι μας, ἀπὸ τὴν δῶθε μεριά τῆς Ἐγνατίας κι ἀπέναντι εἶναι ἡ Καμάρα καὶ ἡ σειρὰ τῶν χαμηλῶν σπιτιῶν μὲ τὰ ραγισμένα καὶ φθαρμένα προσωπεῖα, ἔχω τὴν αἴσθησι πὼς βρίσκομαι πραγματικὰ πάνω στὰ σύνορα, στὸ μεταίχιμο τῆς νέας πόλης μὲ τὰ τετράγωνα θηρία τῆς καὶ τῆς παλιᾶς μὲ τὰ σεμνὰ καὶ φτωχικά τῆς σπιτία. Στὸν κόσμο πού ἀνήκω ὑπάρχει ἄνεση, μὰ καμιὰ χαρὰ. Στὸν ἀπέναντι κόσμο μπορεῖ νὰ ὑπάρχει φτώχεια, μιζέρια, δυστυχία, μὰ ὥστόσο μιὰ κάποια διάθεσι κεφιοῦ ἀπλώνεται μὲ τὴ νύχτα κ' οἱ ἀνθρωποὶ ἐκεῖ τραγουδᾶνε πιδ ἀμέριμνοι, ἀνασαίνεις πιδ ἐλεύθερα, γιὰτὶ λιγώτερη εἶναι ἡ στοιβαγμένη πέτρα κ' ὑπάρχουν ἀκόμα δέντρα καὶ λουλούδια στὶς αὐλές. Οἱ γραμμὲς τῶν τράμ εἶναι τ' ὀρόσημο. Τὰ περίπτερα, τὰ συνοριακὰ φυλάκια. Γι' αὐτὸ σοῦ λέω πὼς εἶναι δύσκολο νὰ ζεῖς πάνω

στὰ σύνορα. Κάθε τόσο νιώθεις τὴν ἀνάγκη νὰ δραπετεῦσεις, νὰ πᾶς νὰ ζήσεις γιὰ λίγο στὸν κόσμο ἐκεῖνο πού δὲν ἀνήκεις, ἀφήνοντας τὸν κόσμο ὅπου ἀνήκεις χωρὶς καθόλου νὰ ζεῖς. Ὡσπου στὸ τέλος τὸ μόνο πού κερδίζεις εἶναι νὰ μὴ ξέρεις πού εἶσαι καὶ νὰ χάνεις κάθε τόσο τὴν ὅποιαδήποτε σιγουριά πού σοῦ χαρίζουν τὰ ὅποιαδήποτε δριά σου.

«Ἔτσι περίπου αἰσθάνομαι στὸ καινούργιο μας σπίτι. Εἶναι ἀκόμα νωρὶς γιὰ νὰ κάνω προβλέψεις. Τὸ μόνο πού ξέρω ὅτι θέλω πρὸς τὸ παρὸν εἶναι νὰ φτιάξω μέσα στὴν δική μου κάμαρα ἕνα κόσμο δικό μου. Συγχώρα με γιὰ τὴν φλυαρία μου. Περιμένω γράμμα σου μὲ ὅλα τὰ δικά σου νέα.

Λάζος

«Γ.Γ. Στάσου. Δὲν μπορῶ νὰ μὴ σοῦ περιγράψω μὲ δυὸ γραμμὲς αὐτὸ πού εἶδα μόλις σήκωσα τὸ κεφάλι μου: ὁ ἥλιος γέρνει πίσω ἀπὸ τὸ Βέρμιο κ' οἱ ἀχτίδες του ἀνάβουν φωτῆς στὰ τζάμια καὶ στὶς λαμαρίνες τῆς Πάνω - Πόλης. Ἡ ὥρα εἶναι πολὺ γλυκιὰ κ' οἱ θόρυβοι μικραίνουν μὲς τὸ μαβὶ χρῶμα τοῦ δειλιοῦ. Τὰ παράθυρα τῶν σπιτιῶν κοκκίνησαν ὅπως τὰ μάτια στὸν ἀποχωρισμό. Ὁ ἥλιος θρυμματίστηκε ἐπάνω τους σὲ χιλιάδες κομμάτια. Μονάχα πού ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀντιφέγγισμα τί γρήγορα, Θεέ μου, πού κατεβαίνει ἡ νύχτα...»

II

Δέν ήταν τύχη λοιπόν ούτε σύμπτωση πού ένα απόγευμα μές τὰ στενά σοκάκια τῆς Πάνω-Γειτονιάς, τὴν συνάντησε. Ήταν ὄριμος πιά νὰ τὴν δεχτεῖ, γιατί ἀπὸ καιρὸ στοὺς μοναχικούς περιπάτους του φαίνεται πὼς τὴν ζητοῦσε. Εἶχε μαλακώσει ὁ καιρὸς, Ἀπρίλης ἦτανε, καὶ βγῆκε νὰ σεργιανίσει λίγο τ' ἀπόγευμα στὴν Πάνω-Πόλη γιὰ ν' ἀεριστεῖ τὸ μυαλό του ἀπὸ τὸ διάβασμα, ὥσπου...

Τὴν εἶδε νὰ βγαίνει ἀπὸ μιὰ πάροδο τῆς Ἀγίου Δημητρίου, ἀνεπάντεχα. Κι ἀμέσως ἔστριψε στὴν γωνιά χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ προφτάσει καθόλου νὰ δεῖ τὸ πρόσωπό της. Δέν τὴν ἤξερε ἀπὸ πρὶν, ἢ κορμοστασιά της δέν τοῦ θύμιζε τίποτα. Ἀθελά του, μαγνητισμένος σχεδόν, τὴν ἀκολούθησε. Μίκραινεν τὸ βῆμα του γιὰ νὰ μὴ τὴν προσπεράσει. Πρόσεξε πρῶτα τὰ λεπτὰ ἄσπρα πόδια της μὲ τίς κοντὲς κόκκινες κάλτσες. Οἱ γάμπες της ἦταν χυμένες σ' ἓνα καλούπι ὑπερου. Δέν εἶχε τακούνια κι αὐτὸ ἔκανε ἀκόμα πιὸ ἀνάλαφρη τὴν περπατησιά της. Ἐπειτα πρόσεξε τὴν καφετιά καμπαρντίνα της μὲ τὴν ζώνη στὴ μέση. Μὰ ἡ ματιά του κυριολεκτικὰ γαντζώθηκε ἀπὸ τὴν ξανθιά της ἀλογουρά πού καθὼς ἦταν δεμένη ψηλά μ' ἓνα κόκκαλο ἔπεφτε κάθετα πρὸς τὰ κάτω καὶ ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν πλάτη πού σκέπαζε, χόρευε, καμπάνιζε, πηδοῦσε, ἐλεύθερη, ἀτίθασση σὰν χαίτη ἀλόγου κι ἀθόρυβη σὰν μακρινὸς καταρράχτης πού δέν μᾶς φτάνει ἡ βουή του. Ἡ ὥρα ἦταν βαθιὰ καὶ ἤσυχη. Ὁ οὐρανὸς ἀντηχοῦσε ἀπὸ τίς καμπάνες τοῦ ἑσπερινοῦ πού χτυποῦσαν σκόρπιες μές τὰ σπίτια. Καὶ ὁ ἥλιος, κοντὰ στὴ δύση του, χρύσιζε τὰ στάχια τῶν μαλλιῶν της, βάθαινε τὸ σκοῦρο χωμάτινο χρῶμα τῆς καμπαρντίνας της.

Προχωροῦσε κ' ἦταν τόσο φωτεινὴ μές τὰ ἰσκιωμένα κιάλα σπίτια, τόσο πλούσια μέσα σὲ ὄλη ἐκείνη τὴ φτωχολογιά, τόσο μελλούμενη μέσα στὸ παρελθὸν πού βάραινε τριγύρω πού «ποιοὺς» συλλογίστηκε «ποιοὺς θάταν αὐτὸς πού δέν θὰ τὴν ἀκολουθοῦσε;» «Δέν κάνω τίποτα κακό» ἦταν ἡ ἐπόμενη σκέψη του. «Μὲ παρασαίρνει ὁ ρυθμὸς της σὰν ἓνα ποίημα».

Προχωροῦσε καὶ φαίνονταν νὰ ἤξερε πού πηγαίνει γιατί δέν δίσταζε καθόλου μές τὰ πολύπλοκα ἐλικωτὰ σοκάκια. Ἀνέβαινε τώρα τὴν Ἰουλιανού. Στὴν Κασσάνδρου ἔκοψε δεξιά. Κ' ἔπειτα πάλι ἀριστερὰ πρὸς τὰ πάνω. Ἐτρεχε σὰν τὴν πετροπέρδικα—κόκκινες κάλτσες σὰν τὰ νύχια τῆς πέρδικας—πού νιώθοντας τὴν ἀπειλὴ τοῦ κυνηγοῦ ἀπὸ πίσω της ὀλοένα ψηλώνει τὸ φευγιό της. Πρόσεξε ὅτι τὰ πόδια της δέν σκόνταφταν σὰν τὰ δικά του πάνω στὶς πέτρες καὶ διάλεγε τὰ μονοπάτια πού ἦταν βατά. «Ἄρα», συμπέρανε «θὰ μένει κάπου ἐδῶ κοντά. Τὸ σπίτι της θάνα ἐδῶ. Κι ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή μπορῶ νὰ τὴν χάσω». Τότε τὸν κυριέψε ἡ περιέργεια νὰ δεῖ τὸ πρόσωπό της. Καὶ δέν φοβόταν μὴν ἀπογοητευθεῖ, μὴν πάψει ξαφνικὰ τὸ καλντερίμι νὰ μοιάζει μὲ τὸ αὐλάκι πού ἀφήνουν πίσω τους τὰ ὄνειρα. Ἡ διαίσθησή του τοῦ ἔλεγε πὼς τὸ πρόσωπό της θάταν τὸ ἴδιο ζωντανὸ σὰν τὴν ἀλογουρά, τὸ ἴδιο σὰν κι αὐτὴν χρυσαφένιο. Μὰ πὼς νὰ τὸ δεῖ; Ἄν τὴν προσπερνοῦσε, τότε ἐκείνη θὰ τὸ καταλάβαινε πὼς τὴν ἀκολουθεῖ, καὶ θὰ ἔτρεχε περισσότερο. «Κάπου θὰ συμπέσουμε, δέν γίνεται», ἔλεγε καὶ ξανάλεγε μέσα του. «Σὲ μιὰ στροφή, σ' ἓνα σταυροδρόμι».

Τότε παρατήρησε πὼς τὰ χέρια της δέν ἦταν ἐλεύθερα. Κάτι κρατοῦσε. «Τί μπορεῖ νάναί;» σκέφτηκε. «Κανένα φόρεμα; Κανένα ἄστρο; Ἡ τὸ ψωμί ἀπ' τὸν φούρναρη; Τί κρατᾶ στὰ χέρια της κ' εἶναι τόσο κουρασμένη;»

Φαίνεται πὼς μὲ τίς σκέψεις δμως χαλάρωσε τὸ βῆμα του γιατί ἀνεπάντεχα εἶδε πὼς τὴν ἔχασε ἀπὸ μπροστά του. Ἐτρεξε ὡς τὴν στροφή. Κοίταξε: μιὰ πλατεία μικρὴ ἀνοίγονταν μπροστά του μὲ ἓνα γέρικο πλάτανο στὴ μέση καὶ μιὰ βρύση. Τρεῖς δρόμοι ξεκινοῦσαν ἀπὸ κεῖ. Ποιὸν ἀπ' τοὺς τρεῖς νὰ πῆρε; Εἶδε δυὸ γρηοῦλες πού καθόταν στὰ κατώφλια τους σκυμένες πάνω ἀπὸ τὰ πλεχτά τους. Αὐτὲς δέν θάξεραν νὰ τοῦ ποῦν. Κάτι πιτσιρίκια παίζαν ξέφρενα μ' ἓνα πάνινο τόπι. Πῆγε νὰ τὰ ρωτήσῃ. Μὰ ἓνας παπᾶς φάνηκε

νά διασχίζει εκείνη τή στιγμή, στητός, περήφανος, τήν μικρή πλατεία και τὰ παιδάκια, παρατώντας τὸ παιγνίδι τους, τρέξαν ν' ἀσπαστοῦν τὸ χέρι του.

Δὲν εἶχε ὥρα γιὰ χάσιμο. Κάθε δευτερόλεπτο πού περνοῦσε μεγάλωνε τήν ἀπόσταση. Κ' ἡ νύχτα δὲν θ' ἀργοῦσε. Πῆρε στήν τύχη τὸ μεσαῖο στενό. "Ἐτρεχε τώρα. Ζητοῦσε ἀπελπισμένα τήν χαμένη ἀλογοουρά πού καμπάνιζε ἀνυπόταχτη. Οἱ καμπάνες τοῦ ἑσπερινοῦ εἶχαν βουβαθεῖ κ' ἡ σιωπή ἀπλώθηκε στὸν οὐρανό.

Τὰ καλντερίμια, ὅσο ἔτρεχε, ἀντὶ νὰ ζεμπλεχτοῦν, μπερδεύονταν ὀλοένα και περισσότερο. «Λαβύρινθος», σκέφτηκε. Κι ἂν χανόταν τὸ νῆμα τοῦ ἡλίου πού τὸν συγκρατοῦσε σίγουρα δὲν θάχε ἔξοδο ἀπὸ ἐδῶ. Και τὸ κομμάτι αὐτὸ τῆς Πάνω-Πόλης δὲν τὸ ἔξερε. Πρώτη φορά ἔπεφτε τόσο ἀνατολικά. «Λαβύρινθος... Σωστός Λαβύρινθος». Και βάφτισε τήν ἄγνωστη κοπέλλα πού τὸν ἐμπλεξε μέσα ἐδῶ 'Αριάδνη. «'Αριάδνη... 'Αριάδνη». "Ἐλεγε τ' ὄνομά της μουρμουριστὰ στὸν ρυθμὸ πού ἔτρεχε.

Τώρα ὑποπτεύονταν τὴν κάθε πόρτα. Κοιτοῦσε μέσα σὲ κάθε αὐλή. Παντοῦ μποροῦσε νάχει τρυπώσει. "Ἐτσι πού σκόνταψε πάνω σ' ἓνα πλανόδιο γιαουρτσὶ και παραλίγο, ἂν ἐκεῖνος δὲν πρόφταινε νὰ γυρίσει τήν ξύλινη πλάστιγγά του, νὰ σάρωνε ὅλα τὰ κεσεδάκια μὲ τὸ πρόβιο γιαούρτι στὸ χῶμα. «Μὰ πού πῆγε; Πού χάθηκε ἔτσι ἀπότομα; Κόπηκε σὰν ἓνα τραγοῦδι. "Ἐσβησε σὰν τὸ χρῶμα τῆς θάλασσας στὸ δειλινό. 'Ο παπὰς ἐκεῖνος, κακὸ σημάδι. Κι ἂν πῆρε ἓνα ἀπὸ τὰ ἄλλα στενά; Πού τρέχω λοιπὸν ἔτσι ἀλλόφρονα; Πού πάω; Τί θέλω; Θέλω... Θέλω νὰ δῶ τὸ πρόσωπο τῆς 'Αριάδνης». "Ἐνας σκύλος τὸν πῆρε τὸ κατόπι. Και τότε μὲς τὴν ταραχή του, μὲς τὰ γαυγίσματα τοῦ σκύλου, στίς βρисиές τοῦ γιαουρτσὶ, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πού τὸν κοιτάζαν καχύποπτα, θυμήθηκε τ' ἀφρόψαρα. Τ' ἀφρόψαρα πού βγαίνουν γιὰ λίγο στήν ἴσια ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ, χτυποῦν μὲ τὰ φτερά τους τὰ κύματα, σκορπώντας νιφάδες και τρίμματα ἀπὸ ἀσῆμι κ' ἔπειτα τὰ ρουφᾶ ξανά ἡ θάλασσα, και κατεβαίνουν βαθιά, βαθιά, βαθιά, ἐκεῖ ὅπου δὲν τὰ φτάνει κανένας βουτηχτής, ἐκεῖ ὅπου κι αὐτὰ τὰ χέρια τοῦ ἡλίου σταματοῦνε.

Τώρα βρισκόταν σ' ἓναν χωματόδρομο πλατὺ πού δὲν εἶχε σπίτια στήν μιὰ μεριά του. Τὴν ἀναγνώρισε ἀμέσως.

'Εδῶ κάπου ἦταν τὸ Λυσσαiatrεῖο ὅπου ἐρχόταν, μιὰ ἐποχή, ὅταν ἦταν πρωτοετής στήν Γεωπονία, κ' ἔκανε ἐνέσεις στήν κοιλιά του—τὸν εἶχε δαγκάσει μιὰ λυσσασμένη γάτα πού πῆγε νὰ τὴν γλυτώσει ἀπὸ κάτι σκυλιά. Ναί. Τὸ εἶδε. Τούτη τὴν ὥρα τὸ Λυσσαiatrεῖο ἦταν ἔρημο, μ' ἓνα φῶς στήν πρόσοψη, κάτω ἀπὸ τὴν στέγη. Πλάι του ἦταν ἓνα παλιὸ ἐνετικὸ τεῖχος χορταριασμένο. 'Ακούμπησε ἐκεῖ. Πιὸ κάτω, τὰ ἐβραϊκά μνήματα και τὸ μεγάλο νεκροταφεῖο τῆς Εὐαγγελίστριας, περιφραγμένο. Κοίταξε ἓνα στρέμα γῆς, σπαρμένο σταυροὺς και νεκροκρέβατα, μὲ ἀναμμένα καντήλια. Οἱ κορφές τῶν κυπαρισσιῶν ἤρεμοῦσαν. 'Απὸ τὸν πλατὺ χωματόδρομο πού πήγαινε πλάι στὸν φράχτη τοῦ νεκροταφεῖου, ἀνέβαινε ἓνα ζευγαράκι, ἀργά. Δὲν ξεχώριζε τὰ σώματα τόσο ὅ ἓνας ἦταν χωνεμένος μὲς τὴν ἀγκαλιή σου ἄλλου. Και κάτω, σὰν κυπαρίσσι πού ξέφυγε ἀπὸ τὴν κιγκιλιδωμά, ψήλωνε ἀτάραχος μὲς τὸ σουρούπωμα ὁ μιναρές. Στεκόταν ἐδῶ, ἀκουμπισμένος πάνω στὸ παλιὸ ἐνετικὸ κάστρο και κοιτοῦσε ἀνήσυχτα τὸν δρόμο, μήπως κατὰ λάθος ξεπέρασε τὴν κοπέλλα, μήπως ξεπρόβαλλε ἀπὸ πουθενά, ὅταν τὸ μάτι του ἔπεσε πάνω στὸ νέο τεῖχος πού φτιάχταν τούτη τὴν φορά οἱ νεόκτιστες πολυκατοικίες, ἀπὸ τὴν κεῖθε μεριά τῆς 'Ἐγνατίας, κρύβοντας τὴν θέα πρὸς τὴν θάλασσα ὅπου εἶχε δῦσει ὀριστικὰ ὁ ἥλιος. Τρόμαξε, τόσο τὸ σταχτὶ τοῦτο κάστρο, τὸ μακρὺ ὄχρωμα μὲ τίς συμμετρικὲς ἐπάλξεις και τίς σκοτεινὲς πολεμιστρες του, τοῦ φάνηκε ἐφιαλτικὸ. Μὰ περισσότερο ἀκόμα τρόμαξε μὲ τὴν σκέψη ὅτι ζοῦσε κι αὐτὸς ἐκεῖ μέσα, ὅτι ἓνα κομμάτι του τὸ ἀποτελοῦσε τὸ σπίτι ὅπου ἔμενε, μιὰ μπουκαπόρτα του ἦταν τὸ παράθυρο του. Μέτρησε, ὑπολόγισε, εἶδε τὴν πράσινη ταπέλα πού ἦταν κάτω ἀκριβῶς ἀπ' τὸ μπαλκόνι του, ΣΤΕΓΗ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ, τὸ βρήκε. Τὸ παράθυρο τὸν κοιτοῦσε σὰν μάτι σκοτεινὸ, ἐπιτιμητικά. Τί ζητοῦσε αὐτὸς ἐκεῖ πέρα; Τί ἤθελε μὲς τὰ λιβάδια τῆς φτωχολογιάς; Δὲν ἦταν ἐκεῖ ἡ θέση του. 'Ἡ θέση του ἦταν μέσα στὸ κάστρο. Γρήγορα πίσω, λοιπὸν, σὰν νὰ τοῦ ἔλεγε, γρήγορα ἔλα πίσω, κακὲ φρουρὲ πού ἐγκατάλειψες τὴν θέση σου, προδότη, πίσω, στὸ μαντρί, ἀπολωλὸς πρόβατο... «'Οχι, λίγο ἀκόμα ἄσε με ἐδῶ», παρακαλοῦσε αὐτὸς ἀπὸ μέσα του. «Θάρθω σὲ λίγο. Θάρθω...». Γύρισε μὲ ἀηδία τὸ κεφάλι του. Και τότε τὴν εἶδε. Κατέβαινε. 'Ἐρχόταν ἴσια πά-

νω του. Καί κρατούσε μια γλάστρα στην αγκαλιά της.

Στην αρχή τὰ ἔχασε. Δὲν πίστευε στὰ ἴδια του τὰ μάτια. Πῶς γινόταν νὰ κατεβαίνει τώρα, ἐνῶ πρὶν ἀνέβαινε; Ἄρα ὁ ἴδιος ἔχει πέσει πολὺ χαμηλά, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβει. Καταμεσίς στὴν γλάστρα ψήλωνε, ὁμοιο μὲ μιὰ τρεμουλιαστή πράσινη φλόγα, ἓνα φύλλο. Τὸ πρόσωπό της δὲν ξεχώριζε ἀπὸ μακριά. Τὸ βλεπε μονάχα χλωμὸ σὰν τὸ φεγγάρι στὴν ἀρχὴ τῆς νύχτας. Στηριζόταν πάνω σ' ἓνα μακρὸ λαιμό, ἴδιο μὲ τὸν μίσχο τοῦ φύλλου. Ἀπὸ τὴν μισάνοιχτη καμπαρντίνα της φαινόταν μιὰ μπλούζα φουσκωτὴ πού ἔχει τὸ ἴδιο κεραμιδένιο χρῶμα μὲ τὴν γλάστρα πού κρατοῦσε σφιχτὰ ἐπάνω της.

Τράβηξε τὸ χέρι του ἀπότομα ἀπὸ τὸ ἐρειπωμένο τεῖχος. Ἦθελε τώρα νὰ γίνεи Αὐτὸς ἓνα τεῖχος γιὰ νὰ τὴν σταματήσει.

Φυσούσε λίγο. Ἀπὸ μακριά, μέσα ἀπ' τὶς ροῦγες, ἐρχόταν φωνὲς παιδιῶν, ἢ φωνὴ τοῦ γιαιουρτσι πού διαλαλοῦσε τὸ πρόβιο γιαιούρτι του, ὁ σκύλος πού γαύγιζε τοὺς ἰσκιους. Καὶ ἡ κοπέλλα πλησίαζε. Μὰ ὅσο ἐρχόταν πιδ κοντὰ του γινόταν τὸ ἀντίθετο ἀπὸ κείνο πού περίμενε: τὸ φύλλο τῆς γλάστρας κολλοῦσε σιγὰ - σιγὰ πάνω στὸ πρόσωπό της, σκεπάζοντάς το μὲ τὴν πράσινη φλόγα του. Ἔτσι πού τίποτα δὲν ἔβλεπε ἀπὸ τὰ χεῖλια της, ἀπὸ τὰ μάτια της, ἀπὸ τὸ κούτελό της. Μονάχα ὅπου ὁ δρόμος ἦταν πολὺ ἀνώμαλος καὶ τῶνα πόδι της βούλιαζε πιδ βαθιὰ ἀπὸ τ' ἄλλο, τὸ φύλλο καὶ τὸ πρόσωπό χωρίζαν, γιὰ τόσο λίγο πού δὲν πρόφτανε τίποτα ν' ἀρπάξει, ὅπως μιὰ πόρτα πού ἀνοικοκλείνει, κι ἔπειτα, μόλις ἴσιωνε τὸ βῆμα της, ξανακολλοῦσαν, ὅπως τὸ εἶδωλο πού σμίγει μὲ τὴν σιὰ του. Νεύριασε. Τὸ παιγνίδι αὐτὸ δὲν τοῦ ἄρεσε καθόλου. Μὰ ἀκόμα περισσότερο ἐνοχλήθηκε ὅταν εἶδε ὅτι ὄχι μονάχα ὁ λαιμός της ἄρχισε νὰ γίνεται ἓνα μὲ τὸ κοτσάνι, ἀλλὰ καὶ ἡ φουσκωτὴ μπλούζα της, ὅσο πλησίαζε, χωνεύονταν σιγὰ-σιγὰ μὲς τὴν κεραμιδένια γλάστρα. Ἔτσι, μεταμορφωμένη, πέρασε ἀπὸ δίπλα του, τὸν προσπέρασε, γιὰτὶ Αὐτὸς ἔστεικε ἀπολιθωμένος, ἀνίκανος νὰ καταλάβει τὸ θαῦμα. Τὸ μόνο πού εἶδε ἦταν τὸν μίσχο τοῦ φύλλου πού ἀλαφρογύρισε πρὸς τὸ μέρος του καθὼς τὸν προσπερνοῦσε.

Συνῆρθε ὅταν ἡ κρίσιμη στιγμή, ἡ στιγμή πού θὰ μπορούσε νὰ τὴν δεῖ, ἔχει περάσει. Τὴν ἀκολούθησε μὲ κά-

ποιο δισταγμό. Ἐβλεπε πάλι τὸ χρυσάφι τῆς ἀλογοουρᾶς της, θαμπωμένο μὲς τὸ σούρουπο. Τὰ πόδια της φέγγριζαν μὲς τὸ ἀδιόρατο σκοτάδι. Ἐκείνη τὸν κατάλαβε καὶ τὰχυνε τὸν βηματισμό της. Τώρα ἦταν πιὰ ἄργα. Τῆξερε. Ἄργα. Τόσο ἄργα πού ἄναψαν καὶ τὰ φῶτα τοῦ Δήμου.

Εἶδε μιὰ γυναίκα, μισὴ ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρο, νὰ τὴν καλησπερίζει. Κάτι τὸν ἐμπόδιζε τώρα νὰ τὴν ἀκολουθήσει παραπέρα. Ἦξερε πὼς ἐδῶ ἦταν ὁ κόσμος της, ἡ γειτονιά της, οἱ φίλες της. Σιγὰ - σιγὰ λιγότεψε τὸ βῆμα του, ὥσπου σταμάτησε ὀλότελα. Σὲ λίγο τὴν εἶδε νὰ στέκεται, νὰ ἀνοίγει μιὰ βαριὰ σιδερένια πόρτα κ' ἐκεῖ μέσα νὰ χάνεται. Περνώντας ἔπειτα ἀπὸ κεῖ, πάνω στὴν μυρωδιὰ τῶν βημάτων της, εἶδε πίσω ἀπὸ τὴν σιδερένια πόρτα μιὰν αὐλὴ καὶ στὸ βάθος τῆς αὐλῆς ἓνα χαμηλὸ διόροφο σπιτάκι μὲ πορτοκαλλιὰ παράθυρα. Σημείωσε τὸν ἀριθμὸ, 17. Ὅδὸς Ἰερισσοῦ, ἔγραφε στὴν ξεθωριασμένη ταμπέλα.

Κ' ἔφυγε παίρνοντας τὴν κατηγοριὰ τῆς Ἀποστόλου Παύλου. Τότε μονάχα ἔνωσε τὸν πόνο τοῦ καρφιοῦ μὲς τὸ παπούτσι του. Χώθηκε σ' ἓνα ταβερνάκι καὶ τράβηξε τρία οὔζα μονοκοπανιά. Ζαλίστηκε, μὰ ἠρέμησε κάπως. Κύλησε ὡς τὴν Καμάρα. Ἀπέναντι, στὴν ἄλλη ὄχθη, ὑψώνονταν τὰ πᾶμφωτα κάστρα. Περνώντας τὰ «σύνορα», τὶς γραμμὲς τῶν τράμ, κόντεψε νὰ τσακιστεῖ πάνω στὶς ράγες. «Πάλι στὴν φυλακὴ» σκέφτηκε καθὼς σκαρφάλωνε, μικρὸ τρυποκάρυδο, τὸν πέτρινο κορμὸ τῆς πολυκατοικίας.

Ὅμως τὸ βράδι ἐκεῖνο—ἄκουγε ξάγρυπνος τὰ σφυρίγματα τῶν τραίνων στὸν Παλιὸ Σταθμὸ—γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τότε πού μπῆκε στὸ σπίτι αὐτό, ἡ κάμαρά του τὸν πρόδωσε κ' ἔμεινε χωρὶς προστασία. Τὸ χάος ξαναγύρισε μέσα στὴν κάμαρά του, ὅπως ἦταν προτοῦ χτιστεῖ ἡ οἰκοδομή: ἓνα διάστημα ἀδειανὸ καὶ τὸ σκοτάδι πάνω στὴν ἄβυσσὸ του. Πάχνη, ὀμίχλη, βροχὴ, χιόνι καὶ χαλάζι. Συστήματα ἀνέμων. Συναγωγὲς ὑδάτων. Κ' οἱ κάρφες πετοῦσαν χαμηλὰ γυρεύοντας μὲς τὴν νύχτα τὸν ἑαυτὸ τους.